

POSTANOWIENIE

Dnia 7 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczuk

SSN Marian Kocon

w sprawie z powództwa R.W.
przeciwko "L." spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej K.D.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 7 października 2021 r.,
zażalenia strony pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 lutego 2021 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 4 marca 2020 r. oddalający powództwo R.W. o zapłatę przeciwko L. sp. z o.o. w G. przy udziale interwenienta ubocznego K.D. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie zbadał materialnej podstawy żądania, jaką w ocenie Sądu Apelacyjnego powinien stanowić art. 435 k.c., a nie art. 415 k.c. i w konsekwencji

nie rozstrzygnął istoty sprawy polegającej na rozważeniu okoliczności egzoneracyjnych wyłączających odpowiedzialność pozwanego. Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na naruszenie przez Sąd pierwszej instancji art. 233 § 1 w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie dokonania z urzędu istotnych ustaleń dla oceny odpowiedzialności pozwanego, w szczególności ustaleniu okoliczności wyłączających odpowiedzialność pozwanego (egzoneracyjnych) wymagających wiadomości specjalnych. Dokonanie takich ustaleń po raz pierwszy przez Sąd drugiej instancji naruszałoby konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności.

Pozwany wniósł zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. Na tej podstawie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie służy kontroli prawidłowości wyboru przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Dokonywana przez Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym kontrola ma charakter formalny, skupiający się na ocenie wystąpienia przesłanek wydania tego rozstrzygnięcia. Jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało uchylone z powodu nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy, zadaniem Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował tę przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiego rozstrzygnięcia. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska prawnego sądu drugiej instancji co do meritum. Dokonywana kontrola ma bowiem charakter czysto procesowy, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia, zarezerwowanej wyłącznie do przeprowadzenia w postępowaniu kasacyjnym. Z tej przyczyny odmienne ujęcie

zakresu kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. trzeba uznać za niedopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, niepubl., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, niepubl., z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, niepubl., z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CZ 21/13, niepubl. i z dnia 23 maja 2013 r., IV CZ 50/13, niepubl.).

Podstawę wydania przez Sąd Apelacyjny orzeczenia kasatoryjnego stanowił art. 386 § 4 k.p.c. ze względu na stwierdzenie, iż nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. W tym kontekście pojęcie nierozpoznania istoty sprawy powinno być interpretowane jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, niepubl., wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi również w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej. W takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron, wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16, niepubl.).

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy ustalił podstawę faktyczną powództwa i odniósł się do żądania pozwu, wskazując materialnoprawną podstawę swojego

rozstrzygnięcia (art. 415 k.c.). Jeżeli zdaniem Sądu Apelacyjnego rozważania Sądu Okręgowego w kontekście podstawy prawnej żądania były błędne, nie było przeszkód, aby Sąd ten samodzielnie dokonał stosownych ustaleń, uzupełniając w miarę potrzeby materiał dowodowy i rozstrzygnął o żądaniu właściwie dobierając jego podstawę prawną (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2018 r., V CZ 9/18, niepubl.; z dnia 30 czerwca 2017 r., I CZ 67/17, niepubl.; z dnia 13 grudnia 2019 r., V CZ 88/19, niepubl.). W świetle przyjętego w Kodeksie postępowania cywilnego modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji jest bowiem kontynuacją postępowania pierwszoinstancyjnego, a sąd drugiej instancji dysponuje - na równi z sądem pierwszej instancji - kompetencją w zakresie gromadzenia i oceny materiału procesowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Ewentualne uchybienia w postaci nieprawidłowej oceny prawnej roszczenia, także, gdy ich eliminacja wymaga dokonania po raz pierwszy oceny pewnych okoliczności bądź przeprowadzenia w określonym zakresie uzupełniającego postępowania dowodowego, mogą i powinny zostać naprawione w postępowaniu apelacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2019 r., I CZ 7/19 i z dnia 21 lutego 2020 r., IV CZ 12/20, niepubl.).

Ubocznie należy wskazać, że prowadzenie postępowania dowodowego w drugiej instancji, nawet w znacznym zakresie, i dokonywanie na jego podstawie samodzielnych ustaleń i ocen prawnych, nie prowadzi do naruszenia konstytucyjnego prawa do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP), jak również dwuinstancyjnego modelu postępowania sądowego, statutowanego w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, nr 3, poz. 20 i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 2010 r., Ts 49/10, OTK-B 2011, nr 1, poz. 90 i z dnia 6 października 2015 r., Ts 52/14, OTK-B 2015, Nr 5, poz. 446).

Z uwagi na zakres postępowania zażaleniewego zainicjowanego przez stronę pozwaną, a przedstawioną na wstępie rozważań Sądu Najwyższego, niedopuszczalne było odniesienie się do tych zarzutów zażalenia, zawartych w jego

uzasadnieniu, w których kwestionowano zasadność stanowiska prawnego co do meritum sprawy zajętego przez Sąd Apelacyjny w (...).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz na podstawie art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

ke